

การวิเคราะห์สาระมั่งคั่งถกที่ปนีตามกรอบอาศรม 4^{*}

Analysis of the essence of Mangalatthatipani according to Ashram 4

จรัส ลีกา, พระมหาณัฐพันธ์ หานุกพงษ์, พระมหาปพน กตสาโร¹, พระมหาไพฑูรย์ สิริธมโม²
และพระมหาใจสิงห์ สิริธมโม³

Jaras Leeka, Phramaha Natthabhan Hanpong, Phramaha Paphon Katararo,
Phramaha Paitool Siridhammo and Phramaha Jaising Siridhammo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย²

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูธร³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand

Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: jarasleeka@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสาระของอาศรม 4 2) ศึกษาสาระของมั่งคั่งถกที่ปนี 3) วิเคราะห์สาระมั่งคั่งถกที่ปนีตามกรอบอาศรม 4 เป็นวิจัยเชิงเอกสาร เก็บรวบรวมจากเอกสารปฐมภูมิ และทุติยภูมิ วิเคราะห์ด้วยวิธีพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. อาศรมเป็นข้อปฏิบัติในแต่ละช่วงวัยของศาสนาพราหมณ์ ประกอบด้วย 1) พรหมจารี 2) คฤหัสถ์ 3) วานปรสค์ 4) สันยาสี เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่คนในสังคมอินเดียถือปฏิบัติในแต่ละช่วงวัยของชีวิตข้อปฏิบัตินี้บุคคลในวรรณะพราหมณ์จะต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกอาศรม ส่วนผู้อยู่ในวรรณะกษัตริย์ และวรรณะไศยยะ จะยึดถือปฏิบัติเพียง 2 อาศรมแรกเท่านั้น
2. มั่งคั่งถกที่ปนีเป็นคัมภีร์ชั้นปรกณวิเสสภาษาบาลีที่พระสิริมงคลอาจารย์ได้รจนาได้แต่งขึ้นเมื่อปีวอก จ.ศ. 886 (พ.ศ. 2097) เพื่ออธิบายมงคลสูตรในชุดทกปาฐะสูตรนิบาตพระสุตตันตปิฎก ที่มีอ้างอิง

^{*}ได้รับบทความ: 26 ตุลาคม 2565; แก้ไขบทความ: 27 มิถุนายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2566

เนื้อหาจากอรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และมีการยกนิทานชาดกมาประกอบคำอธิบาย มีจำนวน 11 พระคาถา มีเนื้อหามงคลจำนวน 38 ประการ ที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

3. การสังเคราะห์สาระัตถะมังคลัตถที่ปนีตามกรอบอาศรม 4 ทำได้ดังนี้ 1) มงคลที่ 1-11 สังเคราะห์เข้าในอาศรมพรหมจารี ได้แก่ การไม่คบคนพาล - การบำรุงมารดาบิดา เพราะเป็นวัยเริ่มต้นในการดำเนินชีวิตจะต้องเรียนรู้ด้านทฤษฎีอย่างถูกต้องมีนิทานชาดก จำนวน 94 เรื่อง 2) มงคลที่ 12-23 สังเคราะห์เข้าในอาศรมคฤหัสถ์ ได้แก่ การสงเคราะห์บุตร-ความอ่อนน้อมมีนิทานชาดก จำนวน 43 เรื่อง 3) มงคลที่ 24-30 สังเคราะห์เข้าในอาศรมวานปรสค์ ได้แก่ ความสันโดษ-การสนทนาธรรมตามกาล มีการนำนิทานชาดก จำนวน 42 เรื่อง และ 4) มงคลที่ 31-38 สังเคราะห์เข้าในอาศรมสันยาสี ได้แก่ การบำเพ็ญตบะ-จิตเกษม และมงคล 38 ข้อนี้เหมาะสมต่อช่วงอายุที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต

คำสำคัญ: สาระัตถะ; มังคลัตถที่ปนี; อาศรม 4

Abstract

The objectives of this research were; 1) to study the essence of Ashram 4, 2) to study the essence of Mangaladipani, 3) to analyze the essence of Ashram 4 as documentary research. Collected from primary and secondary documents, analyzed by a descriptive method based on the inductive method.

The research results were as follows:

1. Ashram is a practice in each stage of Brahmanism; consisting of 1) Brahmin 2) Lahustha 3) Vanaprasth 4) Sanyasi is a way of life that people in Indian society follow in each stage of life. This practice must be strictly adhered to by the Brahmin caste in every ashram. Those in the Royal caste and Vaishya caste will adhere to only the first two ashrams (Bharat, Laymen) only.

2. Mangaladipani It is a Pali scripture in the Pali language that Phra Sirimangalajarn wrote in the year 886 AD. (BC. 2097) to describe the Mangala Sutta in the Khuddaka Pāṭha, Sutta Nipāṭa, Sutta Piṭaka. There are references to the content from the commentary, Supreme Court, and Jataka tales are quoted as an explanation. There are 11 spells with 38 auspicious contents that are used as guidelines for improving the quality of life.

3. Synthesis according to the fourth ashram framework can be done as follows: 1) the 1st-11th auspiciousness of entering the virgin ashram, i.e. not associating with bullies - nurturing mothers and fathers because it is an early age in life, must learn the theory

correctly. There are 94 Jataka tales. 2) Synthesis of the 12th-23th auspicious things into the layman's ashram, namely child support-humility. There are 43 Jataka tales. 3) Synthesis of 24th - 30th auspicious things into the Ashram of Vanaprasat, i.e. solitude - Discussing the Dharma according to the times. There were 42 Jataka tales and 4) Synthesis of the 31-38 auspicious things into the Sanyasi Ashram, namely asceticism-cittakasem and 38 auspicious items.

Keywords: the essence; Mangalatthatipani; Ashram 4

1. บทนำ

ในคัมภีร์พราหมณ์-ฮินดู มีคุณธรรมที่จะต้องปฏิบัติอยู่มากมาย สิ่งเหล่านี้ปรากฏอยู่ในภควัทคีตาว่า เป็นประดุจคุณธรรมของเทพเจ้า เช่น ความกล้าหาญ การเสียสละ การให้ทาน อุดกถัน การศึกษาคัมภีร์ มีความซื่อสัตย์ อ่อนน้อมถ่อมตน มีความเมตตาต่อสิ่งที่มีชีวิต คุณธรรมทั้งหลายเหล่านี้สรุปได้เป็น 5 ประการ เรียกว่า สาธารณธรรม หลักธรรมที่วรรณะทุรภาวะต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด คือ 1) ความบริสุทธิ์ (purity) บริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา และใจ 2) ความอดกถัน (self control) อดกถัน อารมณ์ และจิตใจ 3) การปล่อยวาง (Detachment) ปล่อยวางจากวัตถุที่พอใจชอบใจ 4) ความสัตย์ (Truth) ความสัตย์จริงที่พูดไป และ 5) อหิงสา (Non violence) การไม่เบียดเบียนซึ่งเป็นการแสดงออกของนักปราชญ์พราหมณ์-ฮินดู ผู้ยึดมั่นในคุณธรรมมาแล้วทุกท่าน (บุญมี แท่นแก้ว, 2548, หน้า 60) คุณธรรมดังกล่าวนี้ทุรภาวะจะต้องถือปฏิบัติตั้งแต่กำเนิดจนกระทั่งดับชีพสังขาร และฮินดูชนได้กำหนดระบบของการจัดตารางชีวิตไว้ให้ปฏิบัติอย่างชัดเจนทุกขั้นตอน ที่เรียกกันว่า หลักของฮินดูธรรมหรืออาศรม 4

อาศรมเป็นการกำหนดช่วงระยะเวลาของชีวิต ซึ่งคำสอนในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้แบ่งหรือประมาณกาลอายุของคนเราไว้โดยเฉลี่ยประมาณ 100 ปี และในร้อยปีนี้ได้แบ่งออกเป็น 4 ระยะ หรือ 4 ขั้นตอน ในแต่ละขั้นตอนนั้นเรียกว่า “อาศรม” ซึ่งในแต่ละอาศรมนั้น คำสอนในศาสนา ยังได้แบ่งช่วงระยะเวลาเอาไว้ในแต่ละอาศรมนั้นกินเวลาประมาณ 25 ปี (สุมาลี มหณรงค์ชัย, 2546, หน้า 116) อาศรมธรรมเป็นสิ่งที่ถือเป็นหน้าที่ซึ่งบุคคลควรปฏิบัติในขั้นตอนแห่งชีวิตของตน นักปราชญ์ฮินดูได้พิจารณาเห็นว่า “ในช่วงชีวิตของคนแต่ละคนควรมีระบบการที่แน่นอน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาปรับปรุงตนเองให้สอดคล้องกับการเจริญเติบโตของร่างกาย มั่นสมอง สติปัญญา และกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการชีวิตของมนุษย์ และเพื่อให้การดำรงชีวิตอยู่ในโลกเป็นไปด้วยความราบรื่น ประสบสิ่งที่ตนพึงปรารถนาตามสมควรแก่โอกาส (พระมหาสมฺมโน, 2537, หน้า 139) ดังนั้น ในคัมภีร์ของพราหมณ์-ฮินดูจึงแบ่งชีวิตของมนุษย์ออกเป็น 4 ขั้น และขั้นตอนของชีวิตทั้ง 4 นี้ เรียกว่า “อาศรมธรรม” ประกอบด้วย พรหมจริยะ วัยหรือขั้นตอนแห่งการศึกษาเล่าเรียน อายุตั้งแต่แรกเกิด ถึง 25 ปี

คฤหัสถะ วัยแห่งการครองเรือน อายุตั้งแต่ 25-50 ปี วานปรสเถ วัยแห่งการอยู่ป่าหรืออยู่ในที่สงัด เป็นช่วงที่ 3 ของชีวิต ถึงวัยอาวโส อายุราว 51-75 ปี และสันยาสะ วัยแห่งการสละโลกออกบวช เมื่อเข้าวัยชรา อายุ 75 ปี ขึ้นไป

หลักอินธุธรรมหรือหลักอาศรม 4 ดังกล่าวมานี้ สามารถสรุปได้ว่า อาศรมข้อที่ 1-2 คือ พรหมจรรย์ และคฤหัสถะ เป็นความโน้มเอียงทางจิตใจของแต่ละบุคคลไปในทางโลกโดยธรรมชาติ แต่ในขณะเดียวกันนั้น จากประสบการณ์ที่เขาได้รับในกิจการงานของเขา เป็นการอบรมบ่มนิสัยของเขา ให้โน้มเอียงไปในทางออกบวช อาศรมข้อ 3-4 คือ วานปรสเถ และสันยาสะ เป็นวัยแห่งการปลีกตัวออกจากความวุ่นวายของโลก เป็นการแสดงถึงความเจริญเติบโตภายในหรือที่เรียกว่า มีอุปนิสัยแก่กล้า มีศรัทธาแก่กล้าในอาตมัน พร้อมทั้งจะเข้าถึงความหลุดพ้นได้ทุกเมื่ออาศรมทั้ง 4 นี้ ต่างก็อาศัยซึ่งกันและกัน คือขั้นที่ 1-2 เป็นการตระเตรียมเพื่อบรรลุความหลุดพ้นขั้นที่ 3-4 เป็นลักษณะของจิตซึ่งพร้อมที่จะหลุดพ้น แต่เมื่อหลุดพ้นถึงที่สุดแล้ว ก็ต้องอยู่ในโลกต่อไปอีกจนกว่าสังขารร่างกายจะแตกดับ และในขณะเดียวกันนั้น ก็ต้องอาศัยข้าวปลาอาหารของชาวโลกเป็นอยู่ต่อไป

จากแนวคิดดังกล่าวพบว่า มนุษย์แม้จะมีหลักอินธุธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและข้อปฏิบัติ อยู่แล้วก็ตาม แต่มนุษย์ก็มีธรรมชาติคือความกลัวติดตัวมาตั้งแต่เกิด เช่นความกลัวที่เกิดจากภัยธรรมชาติ และภัยจากสิ่งอื่น เช่น จากสัตว์ จากโรคร้าย ญาติพิศาง และจากมนุษย์ด้วยกัน ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงได้แสวงหาบางสิ่งบางอย่างมายึดเหนี่ยว

หรือเป็นที่พึ่งทางใจ ด้วยเชื่อว่า สิ่งเหล่านั้นสามารถคลบ้นดาลให้ตัวเองประสบความสำเร็จหรือสามารถปกป้องคุ้มครองตัวเองได้ จึงเป็นที่มาของการเคารพบูชาในสิ่งเหล่านั้นว่า เป็นสิ่งวิเศษหรือเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ และมีการยกย่องให้เป็นเทพเจ้าหรือสิ่งที่ดั่งาม (มงคล) สำหรับตน (พระครูสิริสุตานุยุต, 2556, หน้า 13)

มงคล เป็นความดีงาม และเป็นความเจริญรุ่งเรืองด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ บิรवार และปัญญา อันเป็นเหตุให้บรรลุความสุขตามที่ปรารถนา และต้องการ เพราะมนุษย์มีความปรารถนาสิ่งต่างเหล่านี้เช่นเดียวกัน สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องแสวงหาเพราะว่าพื้นฐานของชีวิตมนุษย์นั้นมีความต้องการที่แตกต่างกัน และความเป็นปุถุชนที่ไม่เข้าใจความเป็นจริงชีวิต จึงทำให้ต่างคนต่างมีความหวาดกลัวต่อความทุกข์จากภัยที่จะเป็นอันตรายต่อตน และทรัพย์สินในครอบครัว ด้วยอาศัยอำนาจแห่งความกลัวนี้ จึงทำให้มนุษย์แสวงหาที่พึ่ง ที่ต่างก็เชื่อว่าเป็นสิ่งประเสริฐ และมีอำนาจที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถคุ้มครองชีวิต และทรัพย์สินของตนให้อยู่รอดปลอดภัยจากอันตรายที่จะเกิดขึ้นได้ บางครั้งก็ใช้ที่พึ่งนั้นให้ช่วยขจัดปัดเป่ารักษาโรคร้าย และความเจ็บป่วย และในบางครั้งก็ใช้ที่พึ่งนั้นคลบ้นดาลให้พืชผลทางการเกษตรของตนเจริญงอกงาม หรือไม่ก็ใช้ที่พึ่งนั้นช่วยปกป้องภัยพิบัติที่จะเกิดแก่พืชผลทางการเกษตร ทรัพย์สิน และชีวิตของตน และบางครั้งก็พึ่งเหล่านั้นได้คลบ้นดาลให้สำเร็จประโยชน์ตามที่ขอได้จริง จนนำไปสู่การปฏิบัติที่ได้ทำสืบต่อกันมา ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเมื่อย้อนหลังไปเมื่อประมาณ 26

ศตวรรษ สมัยพุทธกาล ในชมพูทวีป มีมหาชนได้ชุมนุมกันในที่ต่างๆ เช่น สถานที่ใกล้ประตูเมืองบ้าง สถานที่ราชการบ้าง มีการมอบทรัพย์สินเงินทองเพื่อจ้างให้คนเล่าเรื่องต่างๆ มีเรื่องนางสีดาเป็นต้น ซึ่งเรื่องบางเรื่องใช้เวลาหลายเดือนกว่าจะจบ และในสถานที่นั้นวันหนึ่งได้มีปัญหามาขึ้นว่า “อะไรคือมงคล” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2554, หน้า 5) ซึ่งเจ้าลัทธิต่างพยายามที่จะตอบคำถามนี้ โดยกลุ่มทิฐุมังคลิกะได้เสนอว่า “สิ่งที่เห็นเป็นมงคลในโลก” รูปต่างๆ ในโลกนี้ เมื่อบุคคลได้เห็นแล้วเป็นมงคล เช่น เห็นหญิงมีครรภ์ เห็นเด็กร่วนนมตักแต่งกายด้วยเครื่องประดับ เห็นหม้อที่มีน้ำอยู่เต็ม เป็นต้น ข้อเสนอนี้ถูกหักล้างจากกลุ่มสุตมังคลิกะที่เสนอข้อคิดเห็นว่า รูปที่ตาเห็นนั้นแท้จริงแล้วมีทั้งสิ่งดีและสิ่งที่ไม่ดี เช่น บางครั้งเห็นสิ่งที่ไม่สะอาด เห็นสิ่งที่ไม่ชอบใจ เป็นต้น ถ้าตาเห็นสิ่งที่ไม่ดี จะถือว่าการเห็นนั้นเป็นมงคลได้อย่างไร (พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ, 2557, หน้า 4-5) และกลุ่มสุตมังคลิกะได้เสนอแนวความคิดของตนขึ้นมาว่า “เสียงที่ได้ยินต่างหากเป็นมงคล” “คนบางคนในโลกนี้ลุกขึ้นแต่เช้า ได้ยินเสียงว่า เจริญแล้ว เจริญอยู่ ใจดี เป็นต้น เสียงที่ได้ยินนี้จึงเป็นมงคล ซึ่งข้อเสนอของกลุ่มสุตมังคลิกะนี้ก็ได้อ้างอิงโดยกลุ่มมุตมังคลิกะ ซึ่งได้กล่าวว่า แท้จริงแล้วหูย่อมได้ยินเสียงที่ดีบ้างไม่ดีบ้างที่ชอบใจบ้างไม่ชอบใจบ้างซึ่งเสียงที่ไม่ดีไม่น่าชอบใจเหล่านั้นจะเป็นมงคลได้อย่างไร แล้วกลุ่มมุตมังคลิกะก็ได้เสนอว่า “สิ่งที่ทราบแล้วต่างหากที่เป็นมงคล” เช่น คนบางคนลุกขึ้นแต่เช้า สูดกลิ่นดอกไม้ที่มีกลิ่นหอม จับต้องแผ่นดิน เป็นต้น

อารมณ์ที่รับรู้เหล่านี้ต่างหากที่เป็นมงคล

จากข้อถกเถียงในเรื่องมงคลนี้ของกลุ่มนักคิดทั้ง 3 กลุ่มได้มีแนวคิดที่แตกต่างกันไปและมีการหาเหตุผลเพื่อยืนยันทัศนะของตน กลุ่มที่เชื่อในแนวคิดใดก็ไปเข้ากลุ่มกับแนวคิดนั้น และการคิดเรื่องมงคลได้แผ่ขยายไปทุกแห่งจนถึงหมื่นจักรวาลแต่อย่างไรก็ตามก็ยังไม่มีการสามารถหาคำตอบได้อย่างถูกต้อง (ปิ่น มุทุกันต์, 2555, หน้า 8) จนผ่านไป 12 ปี กลุ่มเทวดาชั้นดาวดึงส์ได้นำปัญหานี้ไปทูลถามท้าวสักกะเทวราช ท้าวสักกะตรัสถามว่า เรื่องมงคลนี้เกิดที่ไหน เมื่อทราบว่าเป็นเรื่องมงคลเกิดในโลก มนุษย์ ท้าวสักกะจึงถามเหล่าเทวดาว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ที่ไหน และมีใครได้ทูลถามพระพุทธรองค์หรือไม่ เทวดาเหล่านั้นทูลว่า พระพุทธรองค์ประทับอยู่ในมนุษยโลก และยังไม่มีใครได้ทูลถาม ด้วยเหตุนี้ ท้าวสักกะจึงมีเทวบัญชาให้เทพบุตรองค์หนึ่งเป็นผู้ทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้า เทวดาทั้งหลายจึงพากันไปวัดเชตวันมหาวิหาร เพื่อทูลถามปัญหาเรื่องมงคลกับพระพุทธรองค์ และพระพุทธรองค์ได้ทรงแสดงมงคล 38 ประการให้ฟัง (ขุ.ขุ. (ไทย) 25/5/6-8) เมื่อพระพุทธรองค์ทรงเทศนามงคลจบลง ปัญหาเรื่องมงคลที่เป็นสาเหตุเกิดความสับสนแก่มหาชนถึง 12 ปี ก็ได้สิ้นสุดลง ผลจากการที่พระพุทธรเจ้าได้แสดงมงคล 38 ประการนี้ทำให้ข้อสงสัย และถกเถียงต่างๆ ว่าอะไรเป็นมงคลหรือสิ่งทำให้เจริญดีงาม มงคลทั้ง 38 ประการนี้เมื่อนำไปใช้เพื่อการดำเนินชีวิตจะนำไปสู่ความเจริญอกงาม เมื่อวิเคราะห์อย่างละเอียดแล้วพบว่า มงคลทั้ง 38 ประการเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตในแต่ละช่วงวัยของมนุษย์ ซึ่งมี

ความคล้ายคลึงกับหลักปฏิบัติของอาศรมธรรมที่มี การแบ่งช่วงวัยของมนุษย์เอาไว้ชัดเจน และ พบว่าสาระัตถะของมงคลที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดง ไว้ในได้อาศัยแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตที่คนใน สังคมยุคนั้นปฏิบัติกันอยู่ เพราะในสังคมของชาว อินเดียอารยันสมัยพระเวท (ประมาณ 3500-5000 ปี ก่อนคริสต์ศักราช) ที่มีระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการ ดำเนินชีวิตในแต่ละช่วงวัยของชีวิต เรียกว่า อาศรม สำหรับผู้อยู่ในวาระพรหมณ์จะต้องยึดถือปฏิบัติ อย่างเคร่งครัดให้ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกอาศรม ส่วนผู้อยู่ในวาระกษัตริย์ และวาระไวยสยะ (หรือแพศย์) มักยึดถือปฏิบัติเพียง 2 อาศรมแรก อาศรม 4 ประกอบด้วย 1) พรหมจารี 2) คฤหัสถ์ 3) วานปรสค์ 4) สันยาสี และสาระัตถะมงคลัตถที่ป นี้ที่พระสิริมงคลาจารย์นักปราชญ์แห่งอาณาจักร ล้านนาได้รจนาขึ้นเพื่ออธิบายความคาถาในมงคล 38 ประการ โดยการยึดกรอบการอธิบายมงคล คาถาตามอาศรม 4 ด้วยวิธีการอธิบายที่มีการยก นิทานในอรรถกถาธรรมบท และนิทานในชาดกมา เป็นตัวอย่างประกอบการอธิบายเพื่อความชัดเจน ในการเข้าใจเนื้อหาของแต่ละมงคล

จากปัญหาดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความ ประสงค์ที่จะทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สารัต ถะมงคลัตถที่ปนีตามกรอบอาศรม 4 เพื่อค้นหาคำ ตอบว่า เมื่อนำสารัตถะของมงคลทั้ง 38 ประการ เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตในแต่ละช่วงวัยตาม กรอบของอาศรม 4 แล้ววิถีชีวิตจะมีลักษณะเป็น อย่างไร และเพื่อตอบข้อสงสัยว่า แต่ละช่วงวัยของ อาศรม 4 จะใช้หลักมงคลอะไรจึงจะเหมาะสมที่

ทำให้การดำเนินชีวิตมีความเจริญก้าวหน้าตาม อาศรมที่ตนปฏิบัติอยู่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความ ประสงค์จะนำมงคลทั้ง 38 ประการนั้นมา สังเคราะห์ให้เข้าตามกรอบของอาศรม 4 และ งานวิจัยนี้เมื่อเสร็จสมบูรณ์แล้วจะเป็นข้อมูล สารสนเทศแก่ผู้สนใจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสารัตถะของอาศรม 4
2. เพื่อศึกษาสารัตถะของมงคลัตถที่ปนี
3. เพื่อวิเคราะห์สารัตถะมงคลัตถที่ปนี

ตามกรอบอาศรม 4

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้ 1) ขั้น รวบรวมข้อมูล: การรวบรวมข้อมูลเอกสารชั้น ปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎก หนังสือมงคลัตถที่ปนี และหนังสือ Indian Philosophy 2) การรวบรวมข้อมูลเอกสารชั้น ทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพุทธ จริยศาสตร์ที่นำไปใช้เพื่อการสังเคราะห์สารัตถะ มงคลัตถที่ปนีตามกรอบอาศรม 4 3) การวิเคราะห์ ข้อมูล มีการวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูลจาก เอกสารที่ได้มาทั้งหมด แยกแยะแล้ววิเคราะห์ ข้อมูลในด้านต่างๆ อย่างเป็นระบบ สรุปเนื้อหาที่ ได้จากการวิเคราะห์ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สาระัตถะ มังคลัตถที่ป็นีตามกรอบอาศรม 4 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สาระัตถะของอาศรม 4 สรุปได้ว่า อาศรม 4 เป็นขั้นตอนการดำเนินชีวิตตามแนวคิดที่ปรากฏในคัมภีร์พระเวทที่ยึดปฏิบัติในสังคมอินเดียสมัยโบราณได้แบ่งชีวิตของมนุษย์ออกเป็น 4 ขั้น เรียกว่า “อาศรมธรรม” ประกอบด้วย พรหมจารียะ วัยหรือขั้นตอนแห่งการศึกษาเล่าเรียน อายุตั้งแต่แรกเกิด ถึง 25 ปี คฤหัสถะ วัยแห่งการครองเรือน อายุตั้งแต่ 25-50 ปี วานปรสธะ วัยแห่งการอยู่ป่าหรืออยู่ในที่สงัด เป็นช่วงที่ 3 ของชีวิต ถึงวัยอาวุโส อายุ 51-75 ปี และสันยาสะ วัยแห่งการสละโลกออกบวช เมื่อเข้าวัยชรา อายุ 75 ปี ขึ้นไป การดำเนินชีวิตตามของอาศรมจะประทุติตนในสาธารณธรรม 5 ประการ คือ 1) ความบริสุทธิ์ 2) ความอดกลั้น 3) การปล่อยวาง 4) ความสัตย์ และ 5) อหิงสา และการปฏิบัติในอาศรมธรรมนั้น วรณะพราหมณ์ที่จะต้องปฏิบัติตามเคร่งครัดครบถ้วน ส่วนผู้อยู่ในวรรณะกษัตริย์ และวรรณะไวยสยะ จะถือปฏิบัติเพียง 2 อาศรมแรกเท่านั้น และเมื่อมองในแง่มุมการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน คงเป็นไปได้ยากเพราะวิถีวัฒนธรรมของโลกมีการเปลี่ยนแปลงไป ความปรารถนาการเข้าถึงโมกษะที่จะหลุดพ้นจากทุกข์ตามเจตนาเดิมที่บันทึกไว้ในคัมภีร์พระเวทคงเป็นไปได้ยาก แนวคิดดังกล่าวในยุคปัจจุบันจึงเป็นเพียงแนวคิดในอุดมคติ หลักอาศรม 4 เป็นการวางรูปแบบการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ตามหลักฮินดูธรรม ซึ่งสรุปได้ว่า

อาศรมข้อที่ 1-2 คือ วัยพรหมจารี และคฤหัสถ์ เป็นการปฏิบัติตนให้มีจิตโน้มเอียงไปในทางโลก โดยธรรมชาติ และเมื่อถึงวัยอันเหมาะสมที่ได้รับการอบรมบ่มนิสัยอย่างถูกต้องแล้วจิตใจจะโน้มเอียงไปในการออกบวช อาศรมข้อ 3-4 คือ วัยวานปรสธ และวัยสันยาสี เป็นวัยแห่งการปลีกตัวออกจากความวุ่นวายของโลก เป็นการแสดงถึงความเจริญเติบโตภายใน หรือที่เรียกว่า มีอุปนิสัยแก่กล้า มีศรัทธาแก่กล้าในอาตมมัน พร้อมทั้งจะเข้าถึงความหลุดพ้นอาศรมทั้ง 4 นี้ ต่างอาศัยเกี่ยวพันกัน คือ ขั้นที่ 1-2 เป็นการเตรียมเพื่อบรรลุละความหลุดพ้นขั้นที่ 3-4 เป็นลักษณะของจิตซึ่งพร้อมที่จะหลุดพ้น แต่เมื่อหลุดพ้นถึงที่สุดแล้วก็ต้องอยู่ในโลกต่อไป

2. สาระัตถะของมังคลัตถที่ป็นี สรุปได้ว่า มูลเหตุของการเกิดมงคลมาจากการถกเถียงถึงเรื่องมงคลที่เกิดขึ้นในสมัยก่อนพุทธกาลทำให้เกิดแนวคิดทางปรัชญาขึ้น 3 แนวคิด คือ 1) ญาณมั่งคิลิกะ 2) สุตมั่งคิลิกะ และ 3) สุตมั่งคิลิกะ ซึ่งแต่ละกลุ่มได้ให้เหตุผลเพื่อยืนยันแนวคิดของตน และเรื่องการถกเถียงดังกล่าวนี้ยุติลงเมื่อพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น และทรงแสดงมงคลที่ใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่เป็นไปเพื่อความเจริญงอกงามของชีวิต ดังนั้น การปฏิบัติตามหลักมงคลทั้ง 38 ประการนี้จะทำให้ชีวิตเป็นไปเพื่อความเจริญ ส่วนสาระัตถะของมังคลัตถที่ป็นี ประกอบ 11 พระคาถา สรุปได้ ดังนี้ 1) สรุปเนื้อความในพระคาถาที่ 1 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) การไม่เสพคนพาล (2) การเสพบัณฑิต (3) การบูชาบุคคลที่ควรบูชา 2) สรุปเนื้อความในพระคาถาที่ 2 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) การอยู่ในประเทศที่สมควร (2) ความเป็นผู้มีบุญอันทำไว้แล้วในกาล

ก่อน (3) การตั้งตนไว้ชอบ (3) สรุปรูปเนื้อความในพระคาถาที่ 3 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) ความเป็นพหูสูต (2) ความเป็นผู้มีศีลปะ (3) การมีวินัยที่ศึกษาดีแล้ว (4) การพูดจาที่เป็นสุภาสิต (4) สรุปรูปเนื้อความในพระคาถาที่ 4 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) การบำรุงมารดาบิดา (2) การสงเคราะห์บุตร (3) การสงเคราะห์ภรรยา (4) การงานไม่คั่งค้างอาภูล 5) สรุปรูปเนื้อความในพระคาถาที่ 5 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) การให้ทาน (2) การประพฤติดุธรรม (3) การสงเคราะห์ญาติ (4) การทำงานที่ปราศจากโทษ (6) สรุปรูปเนื้อความในพระคาถาที่ 6 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) การงดเว้นจากบาป (2) การสำรวมในการดื่มน้ำเมา (3) ความไม่ประมาทในธรรม (7) สรุปรูปเนื้อความในพระคาถาที่ 7 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) ความเคารพ (2) ความอ่อนน้อม (3) ความสันโดษ (4) ความกตัญญู (5) การฟังธรรมตามกาล (8) สรุปรูปเนื้อความในพระคาถาที่ 8 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) ความอดทน (2) ความเป็นผู้ว่าง่าย (3) การเห็นสมณะ (4) การสนทนาธรรม (9) สรุปรูปเนื้อความในพระคาถาที่ 9 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) การบำเพ็ญตบะ (2) การประพฤติดุพหุภรรย (3) การเห็นอริยสัจ (5) การทำนิพพานให้แจ้ง (10) สรุปรูปเนื้อความในพระคาถาที่ 10 มีเนื้อหาประกอบด้วย (1) จิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรม (2) จิตไม่เศร้าโศก (3) จิตปราศจากธุลี (4) จิตเกษม (11) สรุปรูปเนื้อความในพระคาถาที่ 11 เป็นการสรุปรูปเนื้อหาของมงคลทั้ง 38 ประการใน 10 พระคาถา ที่เรียงจากน้อยไปหามาก สรุปรูปได้ดังนี้ 1) พระคาถาที่ 1,2,6 ประกอบด้วยคาถาๆ ละ 3 มงคล 2) พระคาถาที่ 3,4,5,8,9,10 ประกอบด้วยคาถาๆ ละ 4 มงคล 3)

พระคาถาที่ 7 ประกอบด้วย 5 พระคาถา

3. การวิเคราะห์สารัตถมมังคลัตถปิณีตามกรอบอาศรม 4 สรุปรูปได้ดังนี้

3.1 มงคลที่ 1-11 สังเคราะห์เข้าในอาศรมพรหมจารี ประกอบด้วย 1) การไม่เสพคนพาล 2) การเสพบัณฑิต 3) การบูชาบุคคลที่ควรบูชา 4) การอยู่ในประเทศที่สมควร 5) ความเป็นผู้มีบุญอันทำไว้แล้วในกาลก่อน 6) การตั้งตนไว้ชอบ 7) ความเป็นพหูสูต 8) ความเป็นผู้มีศีลปะ 9) การมีวินัยที่ศึกษาดีแล้ว 10) การพูดจาที่เป็นสุภาสิต และ 11) การบำรุงมารดาบิดา เพราะวัยพรหมจารีนั้นเป็นวัยเริ่มต้นของการดำเนินชีวิตที่จะต้องเรียนรู้ในด้านทฤษฎีและปฏิบัติอย่างถูกต้อง เพราะการศึกษาจะเป็นกระบวนการขัดเกลาลักษณะนิสัยของแต่บุคคลให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ เมื่อการเริ่มต้นด้วยได้รับการศึกษาที่ถูกต้องตามกระบวนการขัดเกลาของครู อาจารย์ในแต่ละสำนักที่ตนได้เข้าไปมอบตัวเป็นศิษย์จะทำให้ผู้นั้นได้วิธีการที่ถูกต้องที่จะนำไปใช้เพื่อการดำเนินชีวิตจริงได้ และถือได้ว่าผู้ที่อยู่วัยพรหมจารีต้องผ่านพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์หลายขั้นตอนจึงควรศึกษาหาความรู้พร้อมด้วยการฝึกฝนอบรมตนเองในด้านความรู้และคุณธรรมเพื่อการครองชีพที่เหมาะสมตามวัยและสถานะของตนเอง และในการเริ่มวัยพรหมจารีตามคัมภีร์พระเวทจะมีความแตกต่างกัน ดังนี้ 1) วรรณะพราหมณ์จะเริ่มเข้าอาศรมพรหมจารีเมื่อมีอายุได้ 8 ปี นับแต่วันตั้งครุฑ และสิ้นสุดลงเมื่อมีอายุครบ 16 ปี 2) วรรณะกษัตริย์จะเริ่มเข้าอาศรมพรหมจารี เมื่ออายุได้ 11 ปี นับแต่วันตั้งครุฑ และสิ้นสุดลงเมื่อมีอายุครบ 21 ปี 3) วรรณะ

แพทย์จะเริ่มเข้าอาศรมพรหมจรรย์ เมื่ออายุได้ 12 ปี นับแต่วันตั้งครุฑ และสิ้นสุดลงเมื่อมีอายุครบ 24 ปี และในวัยพรหมจารีนี้เป็นวัยเด็กในการสอน หลักธรรมต่างๆ อาจจะไม่เข้าใจอย่างชัดเจน จึงมีการนำนิทานชาดกมาประกอบการอธิบาย จำนวน 94 เรื่อง เพราะวัยเด็กจะชอบฟังนิทานเพื่อ ประกอบความเข้าใจ นอกจากนี้เด็กวัยพรหมจารี จะนำตัวอย่างจากเรื่องในนิทานชาดกไปเป็น แบบอย่าง

3.2 มงคลที่ 12-23 สังเคราะห์เข้าใน อาศรมคฤหัสถ์ ประกอบด้วย 1) การสงเคราะห์ บุตร 2) การสงเคราะห์ภรรยา 3) การงานไม่คั่งค้าง อาภูล 4) การให้ทาน 5) การประพฤติธรรม 6) การ สงเคราะห์ญาติ 7) การทำการทำงานที่ปราศจากโทษ 8) การงดเว้นจากบาป 9) การสำรวมในการดื่ม น้ำเมา 10) ความไม่ประมาทในธรรม 11) ความ เคารพ 12) ความอ่อนน้อม ชีวิตในอาศรมคฤหัสถ์ จะต้องยึดมั่นในมงคลทั้ง 12 ประการนี้อย่าง เคร่งครัดจึงจะทำให้การดำเนินชีวิตในวัยคฤหัสถ์ ประสบความสำเร็จ และพบว่า ในอาศรมคฤหัสถ์ เป็นวัยผู้ใหญ่ที่ได้เรียนรู้ภาคทฤษฎีมาแล้วใน อาศรมพรหมจารี การครองชีวิตอาศรมคฤหัสถ์จึง เป็นการนำทฤษฎีเหล่านั้นมาสู่ภาคปฏิบัติ และพบ ว่าในตอนเริ่มต้นชีวิตคฤหัสถ์จะพูดถึงการประกอบ อาชีพด้วยความสุจริตเพื่อการสร้างครอบครัวให้ มั่นคง แต่เมื่อพิจารณาจุดตอนปลายชีวิตของอาศรม คฤหัสถ์จะพบว่า มีการเรียนรู้หลักธรรมเพื่อ เป็นการพัฒนาตนเองในด้านจิตใจมากขึ้นทั้งนี้ก็ เพื่อเป็นการเตรียมตัวเพื่อการเปลี่ยนผ่านชีวิตสู่ อาศรมวานปรสัธ เพราะเมื่อผู้ครองเรือนสังเกตเห็น

ความเพียรย่นปรากฏบนผิวหนังของตน เห็นผม ปรากฏเป็นสีขาว เห็นบุตรของบุตร (มีหลาน) เขาควรออกจากบ้านไปสู่ป่าเริ่มปฏิบัติตนเพื่อเข้าสู่ อาศรมวานปรสัธ และพบว่า ในวัยนี้จะมีการนำ นิทานชาดกมาประกอบคำอธิบายน้อยลงเพราะ เป็นวัยที่มีพื้นฐานความรู้และทักษะชีวิตมาแล้วพอ สมควร ซึ่งนิทานชาดกจะเป็นลักษณะที่ให้แนวคิด ในเชิงปรัชญา จำนวน 43 เรื่อง

3.3 มงคลที่ 24-30 สังเคราะห์เข้า ในอาศรมวานปรสัธ ประกอบด้วย 1) ความสันโดษ 2) ความกตัญญู 3) การพึงธรรมตามกาล 4) ความ อุดทน 5) ความเป็นผู้ว่าง่าย 6) การเห็นสมณะ และ 7) การสนทนาธรรมตามกาล เพราะอาศรมวานปรสัธ นี้ถือเป็นวัยผู้สูงอายุที่จะต้องนำทฤษฎีความรู้ใน ด้านต่างๆ ในวัยพรหมจารี และนำทฤษฎีความรู้ใน ด้านต่างๆ เหล่านั้นมาใช้ในภาคปฏิบัติในวัยคฤหัสถ์ จนมีฐานะมั่นคง และเมื่อได้สังเกตเห็นความ เพียรย่นปรากฏบนผิวหนัง เห็นผมปรากฏเป็นสีขาว เห็นบุตรของบุตร (มีหลาน) พึงตระหนักรู้ว่า เขาควรออกจากบ้านไปสู่ป่าเริ่มปฏิบัติตนเพื่อเข้าสู่ อาศรมวานปรสัธ และมีหลักธรรมที่เหมาะสมต่อ การปฏิบัติตนในอาศรมวานปรสัธซึ่งเป็นไปเพื่อการ เรียนรู้ภายในด้วยการฝึกจิตเพื่อสร้างความสงบด้วย หลักมงคลทั้ง 7 ประการนี้ และถือว่า หลักมงคล ดังกล่าวนี้นี้เป็นหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานในการฝึกจิต เพื่อความสงบทางใจ และเป็นการเตรียมตัวเพื่อการ เปลี่ยนช่วงวัยไปสู่วัยสันยาสิ มีการนำนิทานชาดก มาประกอบคำอธิบายหลักธรรมเพื่อความเข้าใจง่าย และนำไปเป็นแนวทางการปฏิบัติตน จำนวน 42 เรื่อง

3.4 มงคลที่ 31-38 การสังเคราะห์
เข้าในอาศรมสันยาสิ ประกอบด้วย 1) การบำเพ็ญ
ตบะ 2) การประพฤติพรหมจรรย์ 3) การเห็น
อริยสัจ 4) การทำนิพพานให้แจ้ง 5) จิตไม่หวั่นไหว
ในโลกธรรม 6) จิตไม่เศร้าโศก 7) จิตปราศจากธุลี
และ 8) จิตเกษม ผู้วิจัยเห็นว่าหลักธรรมที่นำมา
สังเคราะห์ทั้ง 8 ประการนี้มีความเหมาะสมกับ
อาศรมสันยาสิอย่างยิ่ง เพราะหลักธรรมทั้ง 8 เป็น
เหตุเป็นผลต่อเนื่องกันในลักษณะปัจจัยการ ดังนี้
การบำเพ็ญตบะเพื่อเผาผลาญกิเลสต่างๆ ที่ทำให้
จิตเศร้าหมอง ด้วยวิธีการฝึกอย่างต่อเนื่องและวิธี
แบบเด็ดขาดที่ต้องใช้ความอดทน ความพากเพียร
และความกล้าหาญเพื่อเผาผลาญกิเลสให้หมดไป
บุคคลผู้จะบำเพ็ญตบะให้เกิดผลได้อย่างแท้จริงจะ
ต้องประพฤติพรหมจรรย์ด้วยการบำเพ็ญสมณ
ธรรม และสมาธิจนได้บรรลุมานที่ 1-4 ตามลำดับ
แล้วยกจิตขึ้นสู่วิปัสสนาญาณด้วยการพิจารณาถึง
ไตรลักษณ์ด้วยวิธีการของอริยสัจ 4 จึงได้ชื่อการ
เห็นอริยสัจในไตรลักษณ์ เพราะเหตุแห่งการเห็น
อริยสัจนี้จึงได้บรรลุนิพพาน ชื่อว่า “การทำ
นิพพานให้แจ้ง” นั่นเอง เมื่อบรรลุนิพพานแล้ว
นิพพานนี้เองจะเป็นเหตุให้เข้าถึงผลคือ จิตไม่หวั่น
ไหวต่อโลกธรรม จิตไม่เศร้าโศก จิตปราศจากธุลี
และนำไปสู่ความเป็นจิตอันเกษม โดยสรุปให้ง่าย
ต่อความเข้าใจได้ดังนี้ ตบะและพรหมจรรย์เป็นเหตุ
ให้เกิดนิพพาน นิพพานจึงเป็นผล และได้บรรลุนิ
พพาน นิพพานจึงเป็นเหตุให้เกิด จิตไม่หวั่นไหว
จิตไม่เศร้าโศก จิตปราศจากธุลี และจิตเกษม
คุณภาพของจิตทั้ง 4 ประการนี้จึงชื่อว่า เป็นผลที่
มีนิพพานเป็นเหตุให้เกิด และมีการนำนิทานชาดก

มาประกอบคำอธิบายจำนวน 13 เรื่อง

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สารัต
ถะมั่งคั่งที่ป็นตามกรอบอาศรม 4 ผู้วิจัยได้พบ
ประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น จึงนำประเด็นที่
น่าสนใจเหล่านั้นมาเพื่อการอภิปรายผลเพื่อ
หาความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. สารัตถะของอาศรม 4 เป็นการ
วางแผนในการดำเนินชีวิตที่มีความเหมาะสมใน
แต่ละช่วงวัยหรือ อาศรม ตามความเชื่อของศาสนา
พราหมณ์ที่ได้กำหนดไว้เป็นหลักปฏิบัติของวรรณะ
ไว้ในคัมภีร์พระเวท ซึ่งการปฏิบัติตามหลักอาศรม
นี้จะปฏิบัติเฉพาะวรรณะ 3 ใน 4 วรรณะ คือ
พราหมณ์ กษัตริย์ และแพทย์ เท่านั้น และวรรณะ
ที่จะต้องปฏิบัติตามอาศรม 4 อย่างเคร่งครัดคือ
วรรณะพราหมณ์เท่านั้น ส่วนวรรณะกษัตริย์และ
วรรณะแพทย์จะปฏิบัติไม่ครบอาศรมเช่นวรรณะ
พราหมณ์ก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับพระมหานิก
สุวรรณดี (2544, หน้า 18) ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษา
วิเคราะห์หลักความเชื่อเรื่องระบบวรรณะชาวฮินดู
ในประเทศไทยพบว่าวรรณะก่อนยุคพระเวทมีเพียง
2 วรรณะ คือ วรรณะขาว ได้แก่พวกอารยัน และ
วรรณะดำ ได้แก่พวกมิลักกะหรือดราวินเดียน แต่เมื่อ
ถึงยุคพระเวทได้แก่ระบบวรรณะ 4 คือพราหมณ์
กษัตริย์ แพทย์ และศูทร ระบบวรรณะกลายเป็น
สิ่งที่สืบทอดกันผ่านสายเลือดเพื่อสืบทอดอาชีพของ
ตน เป็นต้นซึ่งสอดคล้องกับพระอธิการก้าน ตกุสโล
(พุ่มสละ) (2556) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์

ระบบวรรณคดีตามทัศนะพระพุทธศาสนาเถรวาทพบว่า ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูระบบวรรณคดี 4 เป็นโครงสร้างสำคัญยิ่งของมนุษย์ในทุกๆ ด้านในการดำรงชีวิตวรรณคดี 4 เกิดจากอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูโดยแบ่งมนุษย์ออกเป็น 4 ชั้น ได้แก่ พราหมณ์ กษัตริย์ แพศย์ ศูทร ตามพระประสงค์ของพระเจ้าหลักธรรมปฏิบัติเพื่อเข้าสู่อาณาจักรของพระเจ้าต้องผ่านหลักอาศรม 4 ช่วงวัยแล้วปฏิบัติจนบรรลุโมกษะอันเป็นจุดหมายสูงสุดของชีวิตเป็นต้น

2. มงคล 38 ประการที่เกิดขึ้นเกิดจากข้อถกเถียงถึงเรื่องมงคลที่เกิดขึ้นในสมัยก่อนพุทธกาลซึ่งการถกเถียงในเรื่องนี้ใช้เวลานานถึง 12 ปี และในการถกเถียงในเรื่องมงคลครั้งนี้เกิดแนวคิดทางปรัชญาขึ้น 3 แนวคิด คือ ทิฐุมังคลิกะ สุตมังคลิกะ และสุตมังคลิกะ ซึ่งแต่ละกลุ่มก็ให้เหตุผลเพื่อยืนยันแนวคิดของตน เรื่องการถกเถียงดังกล่าวนี้ยุติลงเมื่อพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้น และทรงแสดงเรื่องมงคลที่ใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตที่เป็นไปเพื่อความเจริญงอกงามแก่ชีวิต ดังนั้นการปฏิบัติตามหลักมงคลทั้ง 38 ประการนี้จะทำให้ชีวิตเป็นไปเพื่อความเจริญ ซึ่งสอดคล้องกับปิ่น มุทุกันต์ (2555, หน้า 8) ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือ มงคลชีวิต สรุปความได้ว่าในบรรดาผู้เสนอแนวคิดทั้ง 3 คนนี้ ต่างก็ไม่มีใครสามารถที่จะทำอีกฝ่ายยินยอมได้บรรดามหาชนทั้งหลาย พวกใดที่ยอมรับคำของนายทิฐุมังคลิกะ พวกนั้นถือว่ารูปที่เห็นแล้วเท่านั้นเป็นมงคล พวกใดที่ยอมรับคำของนายสุตมังคลิกะ พวกนั้นก็ถือว่าเสียงที่ได้ยินแล้วเท่านั้นเป็นมงคล และพวกใดที่ยอมรับคำของนายสุตมังคลิกะ พวกนั้น

ก็ถือว่าสิ่งที่ได้ทราบแล้วเท่านั้นเป็นมงคล และด้วยเหตุแห่งการถกเถียงนี้ ปัญหาเรื่องมงคลก็ได้แพร่กระจายไปทั่วชมพูทวีป การคิดเรื่องมงคลนี้ได้แผ่ขยายไปในที่ทุกแห่งจนถึงหมื่นจักรวาล แต่ถึงกระนั้นก็ยังไม่มีใครสามารถที่จะวินิจฉัยได้อย่างเด็ดขาด เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับบุปผา กาหลง (2552, หน้า 3) ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือ มงคลสูตรกับการสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคม สรุปความได้ว่าพระพุทธองค์ตรัสข้อปฏิบัติมงคลจากง่ายไปหายาก จากสุขชั้นพื้นฐานไปสู่สุขอันสูงสุดเปรียบเสมือนบันได 38 ขั้น เป็นหลักการพัฒนาชีวิตและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้สมบูรณ์ที่สุดมงคลสูตรเป็นหลักคำสอนที่ครอบคลุมทั้งปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวทอย่างครบถ้วนที่พระพุทธองค์ได้ทรงวางแนวปฏิบัติเพื่อความก้าวหน้าแห่งชีวิตและจิตใจไว้อย่างเหมาะสมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ทั้งในระดับของฆราวาสและในระดับของบรรพชิต เรียงลำดับจากง่ายไปหายาก เปรียบเสมือนการก้าวขึ้นบันไดตั้งแต่ขั้นต้นไปจนถึงขั้นสูงสุด

3. การสังเคราะห์สารัตถะมงคลที่ป็นตามกรอบอาศรม 4 เป็นการนำเอาสารัตถะที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์มังคลัตถที่ป็นทั้ง 38 ประการที่พระสิริมังคลาจารย์ได้รจนาไว้มาอธิบายความให้เข้าในกรอบของอาศรม 4 ประกอบด้วย มงคลที่ 1-11 สังเคราะห์เข้าในอาศรมพรหมจารี มงคลที่ 12-23 สังเคราะห์เข้าในอาศรมคฤหัสถ์ มงคลที่ 24-30 สังเคราะห์เข้าในอาศรมวานปรสัถ์ และมงคลที่ 31-38 สังเคราะห์เข้าในอาศรมสันยาสิ ซึ่งในแต่ละมงคลจะมีวิธีการอธิบายความโดยการยกนิทานในชาดกมาเป็นตัวอย่างประกอบการ

อธิบาย นอกจากนี้ สารัตถะในมั่งคั่งตถปิณีที่สังเคราะห์ตามกรอบอาศรม 4 นี้ เป็นหลักพุทธจริยศาสตร์ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชวรมุณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2528, หน้า 43) กล่าวไว้ในหนังสือ รากฐานพุทธจริยศาสตร์ทางสังคมเพื่อสังคมไทยร่วมสมัย สรุปความได้ว่า พุทธจริยศาสตร์ ประกอบด้วยธรรมคือ คำสอนและวินัยหรือกฎระเบียบปฏิบัติรวมกัน ธรรมว่าด้วยอุดมคติและหลักการ ส่วนวินัยว่าด้วยสภาพเงื่อนไขทางวัตถุและทางสังคม เอื้อต่อการปฏิบัติตามและการบรรลุถึงอุดมคติและหลักการ โดยมุ่งถึงความแตกต่างระหว่างไตรสิกขาสำหรับพระสงฆ์และคฤหัสถ์ไตรสิกขาสำหรับพระสงฆ์ จุดเน้นอยู่ที่การบรรลุธรรมส่วนตน สำหรับคฤหัสถ์มีความเกี่ยวข้องบุคคลอื่นจะต้องปฏิบัติตนเพื่อให้สังคมมีความสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับวสินอินทสระ (2549, หน้า 34) ที่กล่าวไว้ในหนังสือพุทธจริยศาสตร์ สรุปความได้ว่าพุทธจริยศาสตร์เป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรมที่ผู้รู้มีพระพุทธเจ้าเป็นต้นได้ทรงวางไว้เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์เริ่มตั้งแต่พื้นเบื้องต้น ท่ามกลางและระดับสูง เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะเข้าถึงได้เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสติปัญญา มีความสุขสมบูรณ์ที่สุดเป็นต้น และซึ่งสอดคล้องกับพระบุญชู กัลยา (2551, หน้า 19) ได้ทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า การที่จะเข้าใจการศึกษาไตรสิกขาให้ครบกระบวนการนั้น พระพุทธศาสนาได้อธิบายกิจที่พึงทำต่อความจริง

อันประเสริฐที่เรียกว่าอริยสัจ 4 ให้ถูกต้องเป็นเบื้องต้น ในอริยสัจนั้น มรรคเป็นหลักการที่ชี้แนะให้ปฏิบัติเพื่อไปสู่จุดหมาย (นิโรธ) และมรรค เป็นหลักธรรมอันประเสริฐที่นำไปสู่ความพ้นทุกข์ได้ โดยอาศัยศีล สมาธิและปัญญาแต่เนื่องจากคนโดยส่วนใหญ่มักมีวิชามากกว่าปัญญา เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1.1 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการสังเคราะห์สารัตถะในมั่งคั่งตถปิณีตามกรอบของพุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับ คือ ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง

1.2 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการสังเคราะห์สารัตถะในอาศรม 4 และมั่งคั่งตถปิณีตามกรอบของสัทธรรม 3 ได้แก่ ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธ

1.3 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการสังเคราะห์สารัตถะในอาศรม 4 และมั่งคั่งตถปิณีตามกรอบของอภิปรัชญา ญาณวิทยา จริยศาสตร์และตรรกศาสตร์

1.4 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตมนุษย์ตามกรอบอาศรม 4 และมงคล 38 ประการ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์สารัตถะมั่งคั่งตถปิณีตามกรอบอาศรม 4 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบของการวิจัยทำให้ได้องค์ความรู้จากการวิจัยที่

สามารถสังเคราะห์เข้าในรอบปรัชญา ดังนี้

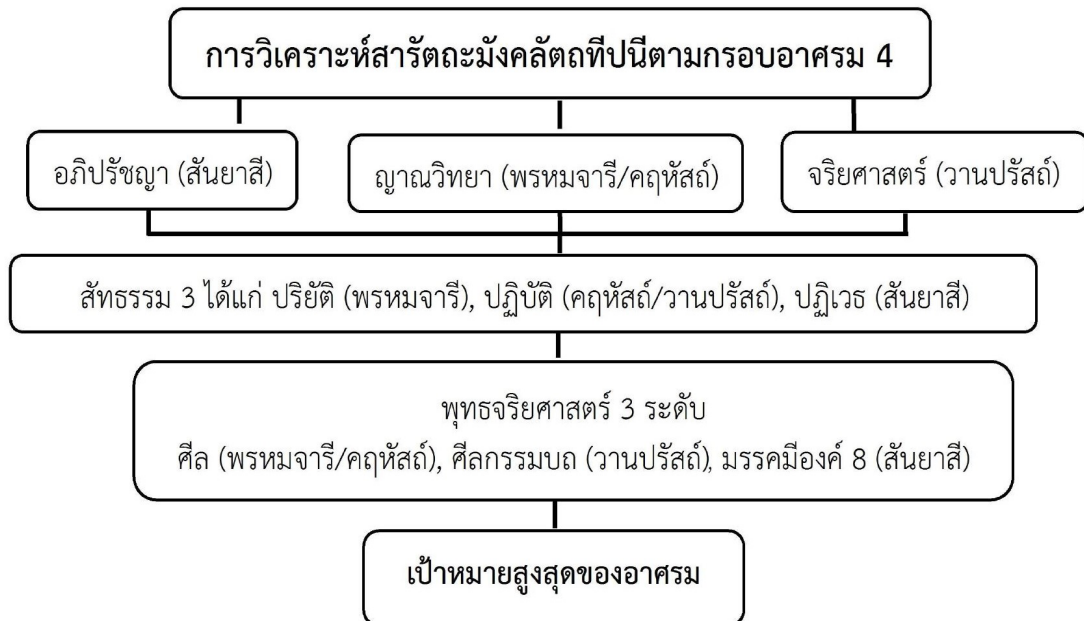
1. อภิปรัชญา พบว่า ทฤษฎีทาง
อภิปรัชญาจะปรากฏในอาศรมสันยาสีเพราะ
1) การบำเพ็ญตบะ 2) การประพาสพรหมจรรย์
3) การเห็นอริยสัจ 4) การทำนิพพานให้แจ้ง 5) จิต
ไม่หวั่นไหวในโลกธรรม 6) จิตไม่เศร้าโศก 7) จิต
ปราศจากธุลี และ 8) จิตเกษม เป็นสิ่งที่ได้พบในมิติ
ของปัจเจกบุคคล การเข้าถึงความเป็นอริยบุคคลใน
ระดับต่างๆ เป็นคุณภาพของจิตที่ได้เข้าถึงตาม
ระดับคุณธรรม สภาวะดังกล่าวนี้เมื่อเข้าถึงแล้วจะ
บอกใครไม่ได้ และเมื่อวิเคราะห์ตามทฤษฎีจิตนิยม
จะพบว่า การเข้าถึงพระนิพพานคือคุณภาพจิตของ
ปัจเจกบุคคลล้วนๆ ซึ่งคุณภาพจิตในระดับนี้
จะบอกบุคคลอื่นไม่ได้

2. ญาณวิทยา พบว่า เป็นกระบวนการ
เรียนรู้ทั้งเหตุผลนิยมและประสบการณ์นิยม จะพบ
ในอาศรมพรหมจารีและอาศรมคฤหัสถ์ โดยมี
เหตุผลดังนี้ วัยพรหมจารีจะศึกษาความรู้ที่ได้มา
ด้วยการสั่งสอนจากครูอาจารย์ในเรื่องต่างๆ มี...
อเสวนา จ พาลานัง ปณติตานัง จ เสวนา... เป็นต้น
เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้แล้วพิจารณาด้วยเหตุผลส่วน
ตนย่อมรู้ว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควร จึงเป็นความรู้เชิง
ทฤษฎี ตามกรอบของวัยพรหมจารี แต่เมื่อพ้นวัย
พรหมจารีเข้าสู่วัยคฤหัสถ์ จะนำองค์ความรู้เชิง
ทฤษฎีที่ได้เรียนรู้มาในวัยพรหมจารีนี้มาใช้ความรู้
ในเชิงปฏิบัติในลักษณะของประสบการณ์นิยม
ด้วยการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการเลียนแบบเพื่อความสำเร็จ
ในการดำเนินชีวิตการครองเรือน เป็นต้น

3. จริยศาสตร์ พบว่า ในสารัตถะของ
มังคลัตถทีปนีจะพบว่า อาศรมพรหมจารี และ
อาศรมคฤหัสถ์ จะมีการประพฤติตามหลักพุทธ
จริยศาสตร์เบื้องต้นที่สอดคล้องกับหลักการปฏิบัติ
ในทศ 6 แต่เมื่อมีการนำหลักจริยศาสตร์เบื้องต้น
มาสังเคราะห์เข้าในอาศรมวานปรสัธและสันยาสี
จะเป็นการบำเพ็ญพรตที่เป็นอภิจริยศาสตร์เพื่อ
การเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดคือความหลุดพ้น

4. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์
ข้อมูลพบว่า สารัตถะในมังคลัตถทีปนีสามารถ
สังเคราะห์เข้าในสัทธรรม (ธรรมของสัตบุรุษ) 3
ประการ ได้แก่ ปรียัติสัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรม และ
ปฏิเวธธรรม ได้ดังนี้ วัยพรหมจารีสังเคราะห์เข้าใน
“ปรียัติสัทธรรม” วัยคฤหัสถ์ และวัยวานปรสัธ
สังเคราะห์เข้าใน “ปฏิบัติสัทธรรม” ส่วนวัยสันยา
สีสังเคราะห์เข้าใน “ปฏิเวธสัทธรรม”

5. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์
ข้อมูลพบว่า สารัตถะมังคลัตถทีปนีสามารถ
สังเคราะห์เข้าในพุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับ ได้ดังนี้
อาศรมพรหมจารี และอาศรมคฤหัสถ์ สังเคราะห์
เข้าในพุทธจริยศาสตร์ระดับต้น ได้แก่ การรักษาศีล
เพื่อควบคุมกายกรรม 3 วชิกรรม 4 และอาศรม
วานปรสัธสังเคราะห์เข้าในจริยศาสตร์ระดับกลาง
ได้แก่ การรักษาศีลกรรมบถ 10 ที่ควบคุม กายกรรม 3
วชิกรรม 4 และมโนกรรม 3 ส่วนจริยศาสตร์ระดับสูง
สังเคราะห์เข้าในอาศรมสันยาสี ด้วยการเจริญมรรค
มีองค์ 8 เพื่อพัฒนาปัญญาที่จะเข้าถึงพระนิพพาน
ซึ่งสรุปเป็นแผนภูมิองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- บุญมี แทนแก้ว. (2548). *ปรัชญาศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- บุปผา กาหลง. (2552). *มงคลสูตรกับการสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคม*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).
- สมุทรปราการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ปิ่น มุกกันต์. (2555). *มงคลชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- พระครูสิริสุตานุยุต. (2556). *ศึกษาพัฒนาการมงคลสูตรในพระพุทธศาสนา*. (สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระบุญชู กัลลหา. (2551). *การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระมหานิกั สุวรรณดี. (2544). *การศึกษาวินัยหลักความเชื่อเรื่องระบบวรรณะชาวฮินดูในประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาสม สุมน. (2537). *ศึกษาเปรียบเทียบบรรณาคติของมนุษย์ในลัทธิฮินดูและในพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: นิลนารา.

- พระมหาสมชาย ฐานวุฑโฒ. (2557). *มงคลชีวิต ฉบับทางก้าวหน้า*. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การ.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2528). *รากฐานพุทธจริยศาสตร์ทางสังคมเพื่อสังคมไทยร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: เทียนวรรณ.
- พระอธิการก้าน ตกุสโล (พุ่มสละ). (2556). *การศึกษวิเคราะห์ระบบวรรณคดีตามทัศนะพระพุทธานาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2545). *มงคลัตถ์ที่ป็นภาษาไทย ภาค 1*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วศิน อินทสระ. (2549). *พุทธจริยศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธรรมดา.
- สุมาลี มหณรงค์ชัย. (2546). *ฮินดู-พุทธ จุติยัณที่แตกต่าง*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

